

22110543

International Baccalaureate®
Baccalauréat International
Bachillerato Internacional

AZERBAIJANI A1 – STANDARD LEVEL – PAPER 1
AZERBAÏDJANAIS A1 – NIVEAU MOYEN – ÉPREUVE 1
AZERÍ A1 – NIVEL MEDIO – PRUEBA 1

Wednesday 11 May 2011 (morning)
Mercredi 11 mai 2011 (matin)
Miércoles 11 de mayo de 2011 (mañana)

1 hour 30 minutes / 1 heure 30 minutes / 1 hora 30 minutos

INSTRUCTIONS TO CANDIDATES

- Do not open this examination paper until instructed to do so.
- Write a commentary on one passage only. It is not compulsory for you to respond directly to the guiding questions provided. However, you may use them if you wish.

INSTRUCTIONS DESTINÉES AUX CANDIDATS

- N'ouvrez pas cette épreuve avant d'y être autorisé(e).
- Rédigez un commentaire sur un seul des passages. Le commentaire ne doit pas nécessairement répondre aux questions d'orientation fournies. Vous pouvez toutefois les utiliser si vous le désirez.

INSTRUCCIONES PARA LOS ALUMNOS

- No abra esta prueba hasta que se lo autoricen.
- Escriba un comentario sobre un solo fragmento. No es obligatorio responder directamente a las preguntas que se ofrecen a modo de guía. Sin embargo, puede usarlas si lo desea.

Mətinlərdən birinin şərhini verin. Siz istiqamətləndirici sualları birbaşa cavablandırmaq məcburiyyətində deyilsiniz. Hər halda, əgər istəsəniz bu suallardan da istifadə edə bilərsiniz.

1.

Bütün günü hər tərəfə od ələyən günəş təzəcə batmışdı.

Fridun xırmanın qırağında, hələ döyülməmiş buğda tayasının yanında uzanmışdı. O, isti gün və ağır zəhmətdən sonra gözünü mavi boşluqlara dikib düşünürdü.

Fridunun gözlərində həyatın ağır və əzablı səhnələri canlanırdı. Uşaqılığı... Ata və anasının ölümü... Tehran həyatı... Sonra Təbriz... Bu xatirələr içərisində, nədənsə, Tehranın əsl bir cəhənnəmi andıran isti günləri və boğucu axşamları xəyalından çəkilmirdi. Fridun orada həmişə özünü qəfəsdəki quş kimi hesab edirdi. Bu xatirə qarşısında ona Azərbaycanın ağaclı və sulu kəndləri, yazda, yaşıl xalı döşənmiş kimi səfalı çəmənləri və dağları həqiqi bir cənnət kimi görünürdü. O, çaxmaq qığılcımı kimi ani olaraq qəlbində baş qaldıran bir məhəbbətlə təzəcə biçilmiş, taxıl qoxusu verən yumşaq və doğma torpağı qucaqladı, üzünü ona sürtdü. Gözlərindən iki damcı yaş süzülərək yerə düşdü.

Fridun Təbrizin qərbində, Səhənd dağının ətəklərinə düşmüş bağ-bağatı və dadlı meyvələri ilə məşhur Azərşəhrdə anadan olmuşdu. Bir tərəfdən Urmı gölü, o biri tərəfdən daima başı qarlı Səhənd dağı silsiləsi ilə əhatə olunmuş Azərşəhr təbiətin gözəl və səfalı guşələrindən biridir.

Fridunun atası Təbriz tacirlərindən birinin Azərşəhrdəki malikanəsində bağbanlıq edərdi.

Fridun xırda bir daxmada dünyaya gəlmişdi. Bu, hündür divarla hasarlanmış, göz işlədikcə uzanan bağın darvazaları yanındakı ikigözlü palçıq daxma idi. Fridunun atası da, babası da burada doğulmuşdu. Anası hər il mart ayında Novruz bayramı qabağı daxmanın qapı tərəfdən çöl divarlarını ağardar, içəridəki yırtıq kilim və yorğan-döşəyi çırpıb təmizlərdi. Belə yoxsul yaşasalar da, onlar ozlərini xoşbəxt hesab edərdilər: bir tikə çörək üçün hələ onların nəslindən heç kəs başqasına əl açmamışdı. Pis, yaxşı hər il qışı yaza çıxarar və beləliklə, aclıq nə olduğunu bilməzdilər. Bu yaşda artıq Fridun atasının əlinin altında işləyir, meynələrin dibini boşaldır, ağacları peyvənd edə bilirdi. Yay ayları Azərşəhrə gələn ərbab uşaqlarından o, əlifbanı da öyrənə bilmişdi. Atası onun vərəqləri cırılmış birinci sinif kitabındakı hekayələri höccələyərək oxuduğunu gördükdə alnından öpmüş və iftixarla: “Bu uşaqdan bir şey çıxacaq” – demişdi. Hətta o, bir qədər pul yığıb Fridunu Təbrizə və ya Tehrana oxumağa göndərmək fikrinə düşmüşdü.

Lakin tezliklə bu xəyalından əl çəkməli oldu. Tehrana köçən köhnə tacir Azərşəhrdəki malikanəsini satdı. Yeni ərbab çox qərribə bir xasiyyətə malik idi. Onun hərəkət və danışıqlarında, insanlara münasibətində möhkəm və sabit heç bir şey yox idi. O, gah qarşısına çıxan hər şeyi vurub dağıdacaq qızğın bir dəli, gah da hər şeyə laqeyd münasibət bəsləyən sadələvh bir sarsaq kimi hərəkət edirdi. On iki yaşlı oğlu isə atasının tərsinə olaraq, çox aydın xasiyyətə malik idi: bu, dalaşan, vurub sındıran, hay basıb ağlayan qəhqəhə çəkib gülən zırrama bir dəli idi. Ərköynlük və kütlüyün bir nümunəsi olan bu uşaqda ağıl və düşüncənin əlaməti belə yox idi. Dörd il məktəbə getdiyinə baxmayaraq, o hələ də əlifbanı öyrənə bilməmişdi. Əlinə gələn şeyi vurub sındırar, istədiyi adamın başına çırpar, üzünə tüpürərdi. Heç kəs ona bir söz deyə bilməzdi. Bağa köçdüklərinin üçüncü günü o, Fridunu gizlənqaç oynamağa çağırmışdı. Beşcə dəqiqə keçməmiş dəcəlliyə başlayıb, əlinə keçən bir kötüyü Fridunun başına endirmək istəmişdi. Fridun kötüyü onun əlindən alaraq kənara atmış və qarnına bir təpik vurub yerə sərmişdi. O, motal kimi yıxıldığı yerdə düşüb qalmışdı. Nəriltilsinə həyətə qaçısan adamların içində ərbab da vardı. Ərbab gözü qızmış dəvə kimi özünü Fridunun üstünə atmışdı. Lakin Fridun cəld arxın o tayına atıldıqda ərbab da üzü üstə yerə dəymişdi.

– Ay uşaq, tutun bu vələdüznanı!

Nökərlər Fridunun dalınca tökülmüşdülər. Fridun ağacdan-ağaca yel kimi uçaraq, hasarı o taya aşmışdı. Bu zaman yerindən durub ətəyini çırpan ərbab Fridunun atasını yanına çağırmışdı.

45 – Ay kişi, sənin gözündən xəyanət tökülür! Fridunun atası pambıq kimi ağarmışdı.

– Ağa, yüz ildir bu torpaqda qulluq edirik, on sənin kimi ərbab yola salmışıq, heç biri də bizdən xəyanət görməyib!

– Yox, sən xain adamsan, şələ-şüləni yığışdır, buralarda izini-tozunu görməyim.

50 Fridunun atası başqa bir yerdə işləmək istəmişdi. Lakin, əvvəla, bir ərbabın qovduğu adama başqa ərbablar iş vermək istəməmişdilər. İkinci də həmin ərbab Azərşəhrdən çıxmasa, işin uzun sürəcəyini kişinin qulağına çatdırmışdı. Elə o günücə Fridungil doğma torpağı tərk etmişdilər.

Mirzə İbrahimov, *Gələcək gün* (1949)

– Müəllif bu personaja münasibətini necə ifadə edir?

– Müəllifin xarakteri təqdim etməsi üçün istifadə etdiyi dili şərh edin.

– Müəllif bu hissədə hansı əhval-ruhiyyə yaradır və bu əhval-ruhiyyəni yaratmaq üçün hansı üsullardan istifadə edir?

2.

GÖY GÖL

- Dumanlı dağların yaşıl qoynunda
 Bulmuş gözəllikdə kamalı Göy göl.
 Yaşıl gərdənbəndi gözəl boynunda
 Əks etmiş dağların camalı, Göy göl.
- 5 Yayılmış şöhrətin şərqə, şimala,
 Şairlər heyrandır səndəki hala.
 Dumanlı dağlara gələn suala,
 Bir cavab verməmiş soralı, Göy göl.
- 10 Bulunmaz dünyada bənzərin bəlkə,
 Zəvvarın olmuşdur bir böyük ölkə.
 Olaydı könlümdə bir yaşıl kölgə,
 Düşəydi sinənə yaralı, Göy göl.
- 15 Sənin gözəlliyin gəlməz ki, saya,
 Qoynunda yer vardır ulduza, aya.
 Oldun sən onlara mehriban daya
 Fələk busatını quralı, Göy göl.
- 20 Kəsin eyşi-nuşı, gələnlər, susun,
 Dumandan yorğanı, döşəyi yosun.
 Bir yorğun pəri var, bir az uyusun,
 Uyusun dağların maralı, Göy göl.
- Zümrüd gözlərini görsünlər deyə,
 Şamlar boy atmışdır, uzanmış göyə.
 Keçmişdir onlara qəzəbin niyə?
 Düşmüşlərdir səndən aralı, Göy göl.
- 25 Dolanır başına göydə buludlar,
 Bəzənmiş eşqinlə çiçəklər, otlar,
 Öpər yanağından qurbanlar, otlar,
 Ayrılıq könlünü qıralı, Göy göl.
- 30 Bir sözün varmıdır əsən yellərə,
 Sifariş etməyə uzaq ellərə?
 Yayılmış şöhrətin bütün dillərə,
 Olursa, qoy olsun haralı, Göy göl.

Əhməd Cavad (1925)

- Bu şerin əsas mənası nədən ibarətdir?
 - Şerin adı ilə məzmunu bir-biri ilə necə əlaqəlidir?
 - Bu şeir hansı əhval-ruhiyyə yaradır və müəllif bu əhval-ruhiyyəni yaranması üçün hansı vasitələrdən istifadə edir?
-